

راهکارهایی برای والدین دارای کودک ناشنوا – نابینا

امیر عباس ابراهیمی / کارشناس ارشد شنوایی شناسی مرکز آموزش باغچه بان شماره ۶

چکیده

اصطلاح ناشنوا- نابینا می‌تواند گیج کننده باشد چرا که کودکان بسیار اندکی کاملاً ناشنوا و نابینا هستند. بنابر این زمانی که از این اصطلاح استفاده می‌شود کودکی مد نظر است که دارای کم شنوایی و کم بینایی باشد (۱). کودکان ناشنوا - نابینا مشکلاتی در ارتباط، حرکت و دیگر مهارت‌های روزانه‌ی زندگی دارند که منحصر به فرد است و دستیابی به زندگی مستقل را برایشان دشوارتر می‌کند (۲). پیشنهادهای زیر می‌تواند برای والدین کودک ناشنوا- نابینا هنگامی که برقراری ارتباط با فرزندشان را می‌آموزند، مفید باشد (۱):

« سلام » منم ، بیا بازی کنیم .

همیشه با سلام مخصوصی به کودکان خوش آمد بگویید تا بدانند کسی آنجاست مثلاً سینه یا شانهاش را لمس کنید و سپس از روی علامت مخصوص هر کسی اجازه دهید بدانند آن فرد کیست (با کمک به کودک تا گونه یا ریش زیر پدرش یا موهای مادرش یا ساعت و یا حلقه‌ای که همیشه به دست می‌کند را حس کند) . به او آنچه را با هم می‌خواهید انجام دهید بگویید (برای نشان دادن تعویض پوشک ، پوشک کودک را لمس کنید یا اسباب بازی مورد علاقه و یا بازی حرکتی را) . به یاد داشته باشید پیش از ترک او خداحافظی کنید مثلاً با قرار دادن دستان زیر دست او بای بای کنید.

کارهای روزمره ی قابل پیش بینی، با آغاز و پایان

روشن بنا نهید.

چه فعالیت‌های معمولی در طول روز برای شما و کودکان رخ می‌دهد؟ فعالیت‌هایی مانند خوردن، لباس پوشیدن، حمام رفتن و بازی کردن را در نظر بگیرید و ببینید درباره ی اینکه چگونه می‌توانید به کودکان کمک کنید بدانند آنچه می‌خواهد رخ دهد، چه وقت آغاز و چه هنگام به پایان خواهد رسید. شاید بتوی مخصوصی داشته باشد که روی آن با هم بازی می‌کنید؛ بیرون بردن و نشستن روی آن باهم نشانه‌ی آغاز بازی و برداشتن آن نشانه ی پایان بازی است.

فرزندان را در فعالیت دخالت دهید

فرزندان توالی فعالیت را خواهد آموخت و مفاهیم زیادی از راه مشارکت فعال در کل فعالیت در او رشد خواهد کرد. به یاد داشته باشید که خردسال نابینا- ناشنوا به منظور جمع آوری اطلاعات یکسانی که کودک دیگری فقط با نگاه کردن کسب کرده باید به طور جسمی در کل توالی فعالیت، مشارکت جوید. برای مثال زمان صرف غذا با کودکان به اشیخانه بروید، کابینت را باز کنید، بشقاب بردارید، کثو را باز کنید و قاشقی بیرون آورید، ظرف غذا را بردارید و غذا را درون آن بریزید.

در آغاز غذا خوردن و پیش از اینکه به کودکان کمک کنید پیش بندش را ببندد اجازه دهید آن را لمس کند و وقتی غذایش تمام شد کمک کنید آن را در آورد. پس از پایان غذا خوردن نیز ظرف‌های کثیف را با هم به ظرفشویی ببرید و آب گرم را باز کنید تا بر روی آنها بریزد. این گونه در سراسر فعالیت به کودکان نشانه‌های ساده ای را نشان می‌دهید (گرسنه، غذا، نوشیدن، تمام شدن و نشستن).

فرصت انتخاب کردن دهید

در سراسر روز به کودکان حق انتخاب دهید مثلاً می‌توانید به او دو اسباب بازی را نشان دهید تا از بین آنها یکی را انتخاب کند. اگر او قدری بینایی دارد ممکن است اسباب بازی را در جایی که بهتر می‌تواند ببیند نگه دارید. برای کسب توجه دیداری او هر کدام را به تناوب حرکت دهید و نگاه کنید ببینید به کدامیک بیشتر نگاه می‌کند یا به سمتش می‌رود. اگر کودک نمی‌تواند اسباب بازی‌ها را ببیند می‌توانید با آوردن آرام اسباب بازی‌ها به سوی دستش کمک کنید آنها را لمس کند (بجای گرفتن دستش و گذاشتن آنها روی اسباب بازی‌ها) نگاه کنید تا ببینید کدامیک را بیشتر لمس می‌کند، دستش را روی آن نگاه می‌دارد یا می‌کوشد تا در دستش بگیرد (گاهی باید انتخاب او را حدس بزنید).

درنگ کنید

در برخی کودکان، پردازش اطلاعات دریافتی بیشتر طول می‌کشد. مهم است که به آنها زمان کافی برای پاسخ داده شود. اگر این زمان را به کودک ندهیم ممکن است از تلاش دست بکشند؛ از این رو به هنگام کودکان احترام بگذارید و از او پیروی کنید.

به آهنگ فرزندان توبه کرده و

(از او پیروی کنید).

به دنبال نشانه‌ها باشید

هوشیار باشید برای علایمی که ممکن است کودکان بدهد و اعلام کند که آماده‌ی برقراری ارتباط و مشارکت در بازی‌های نوشتی است. کودک شما ممکن است علامت دهد که می‌خواهد بازی را

بازی خودتان را اختراع کنید.

شاید کودکان ترجیح می دهند یکی از بازی های مورد علاقه ای که با هم اختراع کرده اید را بازی کند. از انگشت شصت پای او آغاز کنید و آهسته دست هایتان را از پایش بالا ببرید و روی چانه اش متوقف کنید؛ سپس به گونه اش ادامه دهید و با بوسیدن بینی و مالیدن بینی و چهره تان به بینی و چهره ی او پایان دهید. به این دلیل که این یک بازی است که اغلب با هم و همیشه به شیوه ی یکسانی بازی می کنید؛ او آموخته آنچه را رخ خواهد داد پیش بینی کند. ممکن است متوجه شوید وقتی بوسه ی تفریحی پایانی را پیش بینی می کند هیجان زده می شود. همچنین شاید شروع کند که چهره اش را جلو و عقب برد یا دستش به چهره تان برسد. وقتی دستتان را روی انگشت شصت پای او می گذارید ممکن است با پایش ضربه ای بزند که نشان دهد می خواهد بازم بازی کند.

دنیا را باهم کشف کنید (دست روی دست).

بسیار مهم است که اعضای خانواده به یاد داشته باشند، کودکان دارای شنوایی و بینایی محدود آگاه نیستند که شما و او به یک شیء نگاه می کنید یا سرگرم فعالیت یکسانی هستید (برای مثال کودک ممکن است آگاه نباشد که دیگران می خورند). به کودکان کمک کنید بفهمد که شراکت دیگران با او در تجربیاتی مشابه عامل مهم برقراری ارتباطات و ایجاد اعتماد بنفس است. دست یک کودک ناشنوا - نابینا، چشم ها، گوش ها و صدایش است. اگر کودک در حال کشف یک اسباب بازی است یا قرار دادن آرام یکی از انگشتان زیر قسمتی از دستش به او بیوندد. به علاوه اگر می خواهید چیزی به کودک نشان دهید، وقتی به سمت آن شیء می روید او را ترغیب کنید تا دستش را روی دست شما قرار دهد. به این شیوه می توانید با هم کشف کنید. سپس می توانید به آرامی دستتان را بردارید. پس از آن ممکن است کودک با خودش بازی کند. این راهبردها به کودک این پیام را خواهند فرستاد که شما با او پیوند یافته اید و صرفاً او را

ادامه دهد یا شاید همه چیز تمام شده و یا نیازمند قطع ارتباط یا تعامل است. او ممکن است به پایش ضربه بزند، دستش را تکان دهد، صدا تولید کند، دستش برای لمس دستتان دراز شود یا از علامت دیگری استفاده کند. وقتی او دیگر نشان نداد که بیشتر می خواهد ممکن است به او بازی دیگری پیشنهاد کنید. در جست و جوی موارد زیر باشید: هوشیاری، آرام، جهت یابی به سمت افراد یا فعالیت ها، رسیدن به سمت افراد یا فعالیت ها و آواسازی. کودکان راه های بسیاری دارند تا به شما بفهمانند دوست دارند تعامل را ادامه دهند. مراقب دست کوچک یا حرکات بدن او که به سمت افراد یا اشیاء دراز می شود باشید. مواظب جست و جوی حرکت های دست یا پا، لبخند و دهان باز او باشید. در تماس بدنی باقی بمانید (به او اجازه دهید روی شما خم شود یا دستش را روی شما نگه دارد یا به اندازه کافی نزدیکتان بنشیند. بنابراین پایتان، پای او را لمس خواهد کرد). نشانه های زیر به شما خواهند گفت چه هنگام کودکان بقدر کافی به دست آورده و نیازمند استراحت است. برگرداندن چهره یا بدن، تکیه به پشت، نق زدن یا گریه کردن، پس کشیدن، رفتار خود تحریکی مانند تکان سر، بستن دهان یا چشم ها، تغییر توجه به سمت شیء یا فعالیت دیگری (کشیدن یک پتو، مکیدن انگشت). مطالعه ی این نشانه ها و پاسخ مناسب قسمت مهم تعامل اولیه است.

با محیط سازگار شوید .

برای کودکان فضاهای آشکارا مشخصی برای بازی و کشف ایجاد کنید: تقابل دیداری و بازخورد شنیداری مطلوبی فراهم کنید: از جمله اسباب بازی ها و موادی با ویژگی‌های حسی که برای کودک مهم هستند (اسباب بازی‌های ارتعاشی و اسباب بازی‌های صداسازی که در محدوده شنوایی قابل استفاده، بازخورد شنیداری فراهم می‌کنند). اشیاء ممکن است در جایی قرار داده شوند که کودک می‌تواند آنها را پیدا کند مثلاً به گهواره، صندلی غذاخوری بچه، صندلی خودروی بچه یا برخی مکان‌های مخصوص بازی متصل شوند، این گونه کودک آنها را گم نخواهد کرد و بنا براین حرکت کودک نتیجه‌ای تولید خواهد کرد. شما باید فرصت‌هایی فراهم کنید که نه تنها موجب تشویق کودکان به تعامل با محیط، مردم و اشیاء شوند بلکه نتیجه تعامل را هم به دست دهند. بنابراین کودک می‌تواند این ارتباط را برقرار کند «من کاری انجام دادم» «کار من موجب رویدادی شد». کودکی که هنگام دراز کشیدن روی تشک آبی با پاهایش ضربه می‌زند ممکن است در آغاز متوجه نشود که او مسبب حرکتی است که حس می‌کند. هرچند با تکرار تجربه کودک خواهد آموخت که می‌تواند موجب شود چیزی رخ دهد «تتشک زیر من تنها وقتی حرکت می‌کند که من حرکت کنم». چنین کودکی در زندگی، پر جنب و جوش تر خواهد شد.

سطوح تحریک را پایش^۴ کنید

به نوع و مقدار تحریک حسی که کودکان هر زمان می‌توانند بکار ببرند حساس باشید و فعالیت‌ها و مواد را بر طبق آن تنظیم کنید. تلاش کنید تا صداهای زمینه و اثرات مخدوش کننده دیداری را پایش یا حذف کنید.

کنترل نمی‌کنید. هنگامی که دستتان را روی دست کودک می‌گذارید اغلب واکنش کودک پس کشیدن است؛ با این وجود اگر کودک بیاموزد دست شما را برای مشارکت و کشف بچوید، طبیعتاً به تمایل بیشتر او برای اینکه جهت کسب اطلاعات به سراغ شما بیاید و پی‌ریزی دوباره‌ی حس قوی‌تر عزت نفسش میدان خواهید داد.

استفاده از اطلاعات حسی را تشویق کنید .

به کودک ناشنوا- ناینیایان کمک کنید یاد بگیرد از بینایی و شنوایی‌اش برای فعالیت‌های عملی استفاده کند و صداها و تصاویر محدود موجود را تفسیر کند. برای اینکه اجازه دهید کودکان بدانند شما برای تعامل آماده‌اید به آرامی نزدیک او شوید. او را با لمس یا صداهای ناگهانی و غیره منتظره متعجب نکنید. به هر عمل و صدایی توجه کرده، آنها را تقلید کرده و کودک را برای انجام نوبتی ترغیب کنید، به او اجازه دهید بداند درعلاقاش شریک شده‌اید.

**آغاز هر فعالیت را با لمس
یکپارچه و نشانه‌های شیء^۲، علامت
دهید، و حین تعامل از حرکت و تماس
بدنی استفاده کنید.**

از نشانه های مناسب استفاده کنید .

از نشانه های ساده و پابرجایی که برای کودکان قابل فهم است استفاده کنید . از منظر کودک نشانه ها باید به روشنی با فعالیت مرتبط باشد و تنها پیش از آغاز فعالیت ارایه شوند . مثلاً برای اینکه اجازه دهید کودک بفهمد زمان آبتنی کردن است ممکن است پایش را در آب فرو برید (علامت آبتنی) ، درنگ کنید تا پاسخ او را مشاهده کنید سپس او را درون وان ببرید . به این شیوه کودکان خواهد آموخت تا در فعالیت های آشنا مشارکت کند ، جهانش پیش بینی پذیر و جالب خواهد شد و ارتباط خوش بینانه ای با افرادی که از او مراقبت می کنند خواهد داشت .

کودکتان را در معرض زبان قرار دهید .

کودکان بسیار پیش از آنکه زبان را بیاموزند مقدار زیادی از زبان کلامی را می شنوند . به علاوه یک خردسال نابینا ناشنوا نیازمند محیطی سرشار از تمامی شکل های ارتباط است . این محیط ممکن است شامل واژگان ، علامت ها ، اشارات ، نشانه های لمسی ، نشانه های شی ای ، نشانه های حرکت ، نشانه های بافتی و نشانه های دیداری - شنیداری باشد . برای کودکان زبان را در هر شکلی که بتواند درک کند مهیا کنید . مهم است شیرخواران را در معرض زبان اشاره قرار دهید . وقتی از نشانه های شیء استفاده می کنید آنها را با اشاره های^۵ ساده همراه کنید . همچنان که به ارتباطات کودکان پاسخ می دهید برای او اشاره های ساده بکار ببرید . به عنوان یک والد به طور غریزی می توانید گریه ی گشنگی و گریه ی ناشی از درد را تمیز دهید . درست همان طور که به عنوان یک مادر به گریه ی نوزاد با گفتن « آه ، گشنه ای » پاسخ می دهید ، باید بگونه ای مشابهی و با استفاده از اشاره پاسخ دهید . بنابر این کودک بتدریج خواهد آموخت « هر زمان گشنه ام و گریه کنم » مامان این کار را می کند ؛ ممکن است اگر کار مشابهی انجام دهم به گریه نیازی نداشته باشم .

وقتی کودکان تعامل با دیگران را آغاز می کنند می توانید تسهیل کننده باشید .

کمک کنید کودکان با دیگران تعامل کند .

به کودکان دیگر کمک کنید راه های کارآمد درک و پاسخدهی را بیاموزند . به آنها کمک کنید بیاموزند چگونه از دستشان برای ایجاد نشانه ها استفاده کنند و چگونه مودبانه از دستشان برای بازی کردن با یکدیگر استفاده کنند تا مشارکت و بررسی فعال را برای هر دو کودک ترغیب کند . بازی کردن خیلی بیشتر از بازی صرف است . از راه بازی کردن کودکان می توانند بسیاری چیزها را بیاموزند .

^{۱۸} اعتماد و پیش بینی در این مورد که امور مشخص همیشه رخ می دهند .

^{۱۹} چگونه موجب شویم امور رخ دهند .

^{۲۰} راه های درخواست کمک ، درخواست برای بیشتر و درخواست برای پایان دادن

^{۲۱} قدرت انتخاب کردن

^{۲۲} درک بهتر جهان

^{۲۳} برقراری ارتباط در شکل های بسیار متنوع اش (۱)

اظهار نظر پایانی

بیشتر خردسالان ناشنوا- نابینا دارای قدری شنوایی و بینایی قابل استفاده هستند . این افراد ممکن است شنوایی کافی برای درک گفتار (بویژه به هنگام استفاده از سمعک) و نیز مقدار بینایی قابل استفاده با عدسی های اصلاحی یا بدون آنها داشته باشند . از آنجا که اثر ترکیب دو نقص بسیار بیش از هر نقص به تنهایی است ، کودک ناشنوا- نابینا نیازمند روش های ویژه ی برقراری ارتباط و خدمات آموزش استثنایی است که ممکن است فراتر باشد از آنچه

- زیر نویس ها :
1. Turn -Taking Games	2. Object Cues	برای کودک دچار کم شنوایی یا کمی بینایی مناسب است (۲).
محدوده‌ی گسترده‌ای از توانایی های رشدی و شناختی در بین
افراد ناشنوا- نابینا وجود دارد. از این رو، به اندازه ی افراد،
ترکیبات محتمل ناشنوایی- نابینایی وجود دارد. به این دلیل
دو کودک ناشنوا- نابینا همانند هم نیستند (۳). ناشنوایی- نابینایی
3. Water- Filled Mat	4. Monitor	
5. Sign		

منابع :

Gleason, D. (2002). *Early Interactions With Children Who Are Deaf-Blind? Available at: [on line]*

Facts about Deaf- Blindness. Helen Keller
National Center for Deaf-Blind Youths and
Adult (HKNC). Available at: [on line]

دنیایی تاریک، ساکت و مجزا است (۲). این والدین و اعضا خانواده هستند که بیشترین تاثیر را بر رشد کودک خواهند داشت. از این رو از دیگران کمک بخواهید اما مطمئن باشید که پاسخ های عاشقانه شما به کودکان همراه با ایده های جمع آوری شده از متخصصان بیشترین تاثیر را ایجاد می کند. دقیقاً همانند دیگر والدین کشف خواهید کرد که کودکان شخصیت منحصر بفردی دارد پس دستاوردهایش را ستایش کنید (۱).

What is Deaf-Blindness? Available at: [on line]

